

KNOB Stimuleringsprijs voor nieuw academisch talent 2021 Juryrapport

Het is een traditie dat de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond beginnende onderzoekers een podium geeft voor de presentatie en publicatie van hun onderzoek. Dat gebeurt bijvoorbeeld via het Bulletin KNOB en tijdens speciale studiemiddagen voor studenten. In 2008 stelde de KNOB op initiatief van scheidend voorzitter Diederik Six een stimuleringsprijs in voor nieuw academisch talent. De prijs wordt tweejaarlijks toegekend aan een opmerkelijke wetenschappelijke scriptie, artikel of project in een van de wetenschapsgebieden die de bond behartigt.

De stimuleringsprijs wordt in 2021 voor de zesde keer uitgereikt. De jury van de stimuleringsprijs 2021 bestond uit dr. Petra Brouwer (voorzitter; Universiteit van Amsterdam), prof. dr. Bernard Colenbrander (Technische Universiteit Eindhoven) en dr. Jaap Evert Abrahamse (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). Secretaris van de jury was Judith Fraune van het bureau van de KNOB.

De voorselectie voor de KNOB Stimuleringsprijs is streng. Om mee te kunnen doen heeft de student de voordracht van de scriptiebegeleider nodig, die zich daarmee ook aan het resultaat verbindt. Studenten die met hun scriptie minstens een 8, minimaal een 14 voor Vlaamse inzendingen, hebben behaald mogen hun scriptie ook zelf insturen.

Uiteindelijk zijn 17 masterscripties over de eerste drempel heen gekomen. Opmerkelijk was dat de jury zeven inzendingen vanuit Vlaanderen en tien inzendingen vanuit Nederland ontving. De spreiding over de universiteiten was net als bij de vorige edities breed. De scripties werden voorgedragen door collega's van de Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, TU Delft, Universiteit Wageningen, TU Eindhoven, Universiteit Antwerpen, KU Leuven en Vrije Universiteit Brussel. De jury was onder de indruk van de enorme diversiteit van onderwerpen en de omvang van de inzendingen. De kwaliteit van de onderzoeken varieert van hoog tot zeer hoog.

De jury heeft vijf inzendingen genomineerd. De auteurs ervan zijn uitgenodigd om hun onderzoek te presenteren op 15 oktober 2021 in Antwerpen. De winnaar van de Stimuleringsprijs krijgt de prijs op basis van de scriptie. De kwaliteit van de presentaties op 15 oktober is dus niet van invloed geweest op het juryoordeel.

Alvorens in te gaan op de vijf genomineerden wil de jury graag iedereen bedanken die betrokken is geweest bij de inzendingen. In de eerste plaats de studenten die hun vaak eerste proeve van wetenschappelijke bekwaamheid hebben voorgelegd aan een kritische jury. De jury wenst hen veel succes in het vervolg van hun loopbaan.

Dank ook aan alle docenten die de studenten begeleid, ondersteund en voorgedragen hebben. Zonder hen zou er geen scriptieprijs zijn. Ten slotte past een woord van dank aan Diederik Six, die aan de wieg stond van de stimuleringsprijs. Tastbare getuigenis van de prijs is dan ook de Six-penning die de winnaar krijgt uitgereikt.

De jury heeft haar taak breed opgevat en hanteerde verschillende criteria. Ten eerste is beoordeeld welke bijdrage het onderzoek levert aan de beoefening van de disciplines die de KNOB behartigt: de architectuurgeschiedenis, monumentenzorg, archeologie, stedenbouwgeschiedenis, geschiedenis van het landschap en de restauratiegeschiedenis en -praktijk. Andere criteria zijn: een kritische benadering van het vakgebied, de mate waarin het onderzoek consistent en eventueel ook vernieuwend is in de aanpak en welke nieuwe inzichten het onderzoek heeft opgeleverd. Ook een toegankelijke, soepel geschreven tekst is gewaardeerd.

De jury heeft op basis van de scripties vijf talenten genomineerd voor de prijs. In alfabetische volgorde betreft dat de volgende onderzoeken:

Aimée Albers, Vrije Universiteit Amsterdam

De creatieve correctie. Buurtbewoners, architecten en de realisatie van de stadsvernieuwing in Amsterdam 1970 – 1990

Met haar kritisch-wetenschappelijke benadering van drie casussen in de Amsterdamse stadsvernieuwing van de jaren zeventig en tachtig (Nieuwmarktbuurt, Bickerseiland, Dapperbuurt) en haar innovatieve introductie van het concept 'creatieve wooncoalities', weet Aimée Albers nauwgezet de context bloot te leggen waarin deze projecten tot stand kwamen en indertijd werden ontvangen. Albers nuanceert het idee van Herman de Liagre Böhl dat wethouder Jan Schaefer voor radicale vernieuwing zorgde. Het was volgens de auteur veeleer de verdienste van Schaefer dat hij inspeelde op lopende burgerinitiatieven, en die in beleid wist te vatten. Albers 'sociale architectuurgeschiedenis', die gebaseerd is op gedegen archiefonderzoek naar de verschillende actoren in het proces van stadsvernieuwing, is zodoende zelf een 'creatieve correctie' op de bestaande historiografie.

Caroline Van Doren, Universiteit Antwerpen

Zeemanshuizen Antwerpen. Havenstad Antwerpen en haar (voormalige) zeemanshuizen

Van Doren verbindt in haar scriptie de lange-termijnontwikkeling van de stad en de haven met de ontwikkeling van de zeemanshuizen - in typologisch, functioneel en architectonisch opzicht. Haar werk analyseert daarmee op samenhangende wijze alle relevante schaalniveaus. De inventarisatie en het bouwhistorisch onderzoek zijn van groot belang voor het letterlijk op de kaart zetten van de Zeemanshuizen, waarmee hun waarde als erfgoed beter onder de aandacht kan worden gebracht. Dit is des te belangrijker, nu de relatie tussen stad en haven lossier lijkt te worden en er behoefte is aan een nieuw narratief om de identiteit van Antwerpen als (historische) wereldhavenstad te versterken. Terecht wijst de auteur op de actualiteitswaarde van haar onderwerp met projecten als PortCityFutures. Van Dorens scriptie is gebaseerd op uitputtend literatuur- en archiefonderzoek en interviews met betrokkenen en heeft de omvang van een proefschrift.

Jakob Frateur, Universiteit Antwerpen

De Antwerpse omwalling als groene long. Omgang met het stadsgroen op de Antwerpse omwalling (1713-1791)

Op basis van twee typen bronnen, plakkaten en rekeningen, reconstrueert Jakob Frateur het gebruik van de groene ruimte op de stadswallen van Antwerpen in de achttiende eeuw. Hij laat zien dat de groene ruimte zowel een recreatief als economisch doel had: Bewoners wandelden in het groen, en gebruikten het hout, de vruchten en het loof van de bomen. Aan deze toe-eigening werd in de achttiende eeuw door het stadsbestuur een einde gemaakt door strengere regulering – waar bewoners vervolgens weer tegen in verzet kwamen. Frateur laat zien dat de these van Bart Tritmans dat het stadsbestuur met regels en voorschriften de bevolking een ‘burgerlijke levensstijl’ aanleerde, niet alleen opgaat voor de negentiende eeuw, maar ook al voor de achttiende eeuw.

Margot Missoorten, VU Brussel

Cubex. The first equipped Belgian kitchen in the interwar period: Cubex, by Louis Herman De Koninck

Met haar onderzoek naar de eerste Belgische Cubex keuken zet Margot Missoorten een uitstekende historiografie neer. Zij slaagt erin het fenomeen internationaal te situeren, door de Cubex keuken te vergelijken met onder andere de bekende Frankfurter Küche en inbouwkasten van Le Corbusier en Charlotte Perriand. Op een veelzijdige manier maakt ze gebruik van bronnen: tijdschriften, reclamemateriaal en ervaringen die ze opdeed met het concrete materiaal, door samenwerking met een restaurateur. Het technisch vernunft van De Konincks keuken wordt zo terecht voor het voetlicht gebracht en zal van nut zijn bij restauraties van dit type keuken dat ook nu nog in menig huis te vinden is.

Tom Packet, VU Brussel

Horta in Amerika. Het verblijf van Victor Horta in de Verenigde Staten van 1915 tot 1919

Met uiterste precisie, zowel in bronnengebruik en -kritiek en redeneertrant, voegt Tom Packet een nieuw hoofdstuk toe aan het vele dat al over Victor Horta is geschreven. De toen al beroemde architect en zijn vrouw – Julia Horta ontwikkelde zich tijdens hun overzeese verblijf tot een zeer invloedrijke activiste en fundraiser voor de *Belgische Zaak* – staan centraal in deze glashelder geschreven scriptie. Packet reconstrueert en contextualiseert Horta's Amerikaanse periode. Zijn verblijf in de VS begon als een missie in opdracht van de Belgische regering, gericht op propaganda en fondsenwerving. Al snel ontwikkelde deze zich ook in wetenschappelijke expeditie, waarbij Horta de Amerikaanse architectuur, stedenbouw en constructiepraktijk onderzocht met het oog op de komende wederopbouw van België. Deze uitgebreide scriptie is klaar voor publicatie in boekvorm.

De auteurs van deze vijf scripties dingen mee naar de stimuleringsprijs. Aan de prijs zijn de zilveren Six-penning, een jaar lidmaatschap van de KNOB en een geldbedrag van 500 Euro verbonden. De prijswinnaar wordt uitgenodigd om een artikel in het Bulletin KNOB te publiceren.

In de allereerste plaats is de prijs bedoeld als aanmoediging: niet alleen voor de uiteindelijke winnaar, maar voor al het nieuwe talent dat zich aandient op de Nederlandse en Vlaamse universiteiten. De jury is van mening dat het niveau van de vijf genomineerde scripties optimistisch stemt. Een nieuwe generatie onderzoekers bestudeert de wetenschapsgebieden die de KNOB behartigt, op originele en professionele wijze.

Graag maken wij dan nu de winnaar bekend. De jury was unaniem in haar keuze. Gezien de hoge kwaliteit van de genomineerden gaat de Stimuleringsprijs dit jaar niet naar één maar naar twee onderzoekers, een primeur in de historie van de KNOB Stimuleringsprijs.

De twee winnaars toonden in hun onderzoek eigen denkkraft en een voorbeeldig gebruik van de theorie. De Corona-pandemie lijkt deze studenten niet in hun archiefonderzoek te hebben belemmerd. Voor andere studenten zijn hun scripties voorbeeld stellend in opbouw en formulering. De jury is ervan overtuigd dat deze twee winnaars een fraaie academische toekomst wacht.

De winnaars van de KNOB Stimuleringsprijs 2021 voor nieuw academisch talent zijn:

Aimée Albers met haar scriptie *De creatieve correctie*
en

Tom Packet met zijn scriptie *Horta in Amerika*

De jury wil niet onvermeld laten dat de scripties van Caroline Van Doren, Margot Missoorten en Jakob Frateur van zeer hoge kwaliteit zijn. Deze onderzoeken verdienen een ervolle vermelding.

KNOB:
IBAN • NL70INGB0000140380
BIC • INGBNL2A
KVK • 40531870

STEUNFONDS KNOB:
IBAN • NLO6INGB00008287398
BIC • INGBNL2A